

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากวรรณคดีและงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้สารนิเทศ และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็น 2 ส่วนคือ

1. การศึกษาจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 1.1 ความหมายของสารนิเทศ
 - 1.2 คุณสมบัติของสารนิเทศ
 - 1.3 ความสำคัญของสารนิเทศ
 - 1.4 ประเภทของสารนิเทศ
 - 1.5 แหล่งสารนิเทศ
 - 1.6 ความต้องการและการใช้สารนิเทศ
 - 1.7 บทบาทของสารนิเทศต่อการเรียนการสอน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของสารนิเทศ

คำว่า สารนิเทศ ได้มีผู้นำมาใช้ในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้นิยามหรือความหมายไว้ดังนี้

สารนิเทศเป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์จากคำว่า Information (ศัพท์บัญญัติ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ 2525: 168) ซึ่งมีผู้ใช้อื่น ๆ ในความหมายเดียวกัน เช่น ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเสนอเทศ สารสนเทศ เป็นต้น

ประจักษ์ นุ่มวิเศษ (2527: 59) กล่าวถึง ความหมายของสารนิเทศว่า ข่าวสาร หรือสารนิเทศ อาจมีความหมายมากมายแล้วแต่ผู้ใช้ แต่ในหมู่นักวิชาการมักจะเข้าใจกันว่า มีความหมายตรงกับคำว่า ข้อมูล (Data) วิทยาการ (Knowledge) หรือข้อเท็จจริง (Facts)

อนุมงคล ศิริเวทิน และสมบุรณ์ ลัตยารักษ์วิทย์ (2527: 1) อธิบายความหมายของคำว่า สารนิเทศ หมายถึง ข้อมูลซึ่งได้ผ่านการประเมินผลแล้ว อาจใช้วิธีแบบง่าย ๆ เช่น หาค่าเฉลี่ย การจัดเรียงลำดับ การคิดอัตราค่าร้อยละ ฯลฯ หรือการใช้เทคนิคขั้นสูง เช่น การวิจัย วิธีทางสถิติ เป็นต้น เพื่อเปลี่ยนสภาพข้อมูลทั่วไปให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกัน สามารถไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ หรือตอบปัญหาต่าง ๆ ได้

อัมพร ทิษระ (2528: 160) กล่าวว่า สารนิเทศ หรือสารสนเทศ คือ ข่าวสาร ข่าวสารเรื่องราว ข้อความ ข้อเท็จจริง ความรู้ต่าง ๆ

ชุตินา ลัจจานันท์ (2530: 37) อธิบายความหมายของคำว่า สารนิเทศ หรือ สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุและวัสดุย่อยส่วน เพื่อใช้ประโยชน์ทางการสื่อสาร และการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

แมนมาศ ขวลิขิต (2532: 5) อธิบายความหมายของสารนิเทศ (Information) สรุปได้ดังนี้ สารนิเทศ คือ แก่น หรือเนื้อหาที่สำคัญ ซึ่งมีการชี้แจงแสดงให้ทราบ แก่น หรือเนื้อหาอาจเป็นข้อมูล หรือข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้เรื่องทั่วไป ความรู้ทางวิชาการหรือศาสตร์ ความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ ซึ่งได้มีการกลั่นกรอง ประมวลและเรียบเรียงโดยใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนและสัญลักษณ์ต่าง ๆ บันทึกโดยกรรมวิธีต่าง ๆ ลงในวัสดุที่มองเห็นได้

ฟังได้ จับต้องได้ เป็นสื่อที่ถ่ายทอดสารนิเทศให้ผู้อื่นทราบได้

บุญเรือง เนียมหอม (2534: 38) อธิบายความหมายของคำว่า สารนิเทศตรงกับคำว่า Information หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ข้อความที่ได้มีการจัดกระทำหรือจัดเตรียมไว้อย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ไตร่ตรอง เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมด้านต่าง ๆ

อนภาพ ทิรलग (2534: 12) อธิบายความหมายของคำว่า สารนิเทศ หมายถึง ข้อมูล (Data) ที่ผ่านการประมวลผลแล้วด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง และถูกให้ความหมาย (Interpretation) เพื่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลนั้น ๆ

พจนานุกรมเกี่ยวกับห้องสมุดและสารนิเทศของ สมาคมห้องสมุดอเมริกันให้คำจำกัดความของคำว่า สารนิเทศ หมายถึง ความคิด ข้อเท็จจริง และผลงานที่เกิดขึ้นจากจิตใจทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการติดต่อสื่อสาร มีการจัดบันทึก รวบรวม มีการตีพิมพ์เผยแพร่หรือมีการสื่อสารทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในทุกรูปแบบ (ALA 1983: 117)

เรย์ คอมพ์ พรีเทรช (Ray Comp. Prytherch 1987: 381) สรุปคำว่า สารนิเทศ คือ ข่าวสารข้อมูลที่ได้รับการบันทึกบนกระดาษหรือวัสดุอื่น ๆ และใช้ประโยชน์เพื่อการสื่อสาร และโรเจอร์ ซี ปาลเมอร์ (Roger C. Palmer 1987: 6) ให้ความหมายที่สั้นกระชับว่า คือ ข้อมูลซึ่งใช้ในการตัดสินใจ

อภิธานศัพท์เอกสารสารนิเทศ Glossary of Documentation Terms 1976: 34) ให้ความหมายสารนิเทศว่า คือ ความรู้ที่ได้บันทึกไว้ หรือใช้ในการสื่อสารกัน

พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์และเทคนิคของแมคกรอว์ ฮิลล์ (Mc Graw-Hill Dictionary of Scientific and Technical Terms 1989: 960) นิยามความหมายของคำ สารนิเทศว่า คือ ข้อมูลที่ได้บันทึกจัดเรียบเรียง รวบรวม หรือแปลความในขอบข่ายของงานหนึ่งจนได้ความหมายปรากฏออกมา

เมื่อพิจารณาความหมายของ คำว่า "สารนิเทศ" แล้ว นงลักษณ์ ไหมหน่ายกิจ (2526: 23) และประภาวดี สิบสนธิ (2534: 25) ได้สรุปสอดคล้องกันว่า สารนิเทศ หมายถึง ข่าว (News) ข้อเท็จจริง (Facts) ข้อมูล (Data) ตลอดจนความรู้ (Knowledge) ที่ได้จากการสำรวจการศึกษาหรือการสอนที่มีผู้ถ่ายทอด ซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปของวัสดุตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น หนังสือ ตำรา เอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จุลสาร สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น กฤตภาค ตัวเขียน บัตรคำ แผนภูมิ รูปภาพ วิดีโอ แผ่นเสียง เทปเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สารนิเทศ จึงน่าจะหมายถึง ความรู้ ข่าวสาร ความจริง ตลอดจนข้อมูล ที่จัดบันทึกไว้ในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ทางการสื่อสาร และเพื่อการใช้ให้เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ นำไปสู่การพัฒนา ด้านต่าง ๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

คุณสมบัติของสารนิเทศที่ดี

สารนิเทศมีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผู้ใช้สารนิเทศทุกคนย่อมต้องการ สารนิเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และทันต่อความต้องการของตน คุณสมบัติของสารนิเทศจึงเป็น องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ การพิจารณาว่า สารนิเทศที่ดีนั้นควรมีลักษณะอย่างไร หรือมีคุณสมบัติประการใดนั้น ได้มีผู้เสนอแนะคุณสมบัติของ สารนิเทศที่ดีไว้หลายท่าน ดังนี้

ประพนธ์ เจียรกุล (2524: 7) ได้สรุปคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีไว้ 3 ประการคือ

1. มีความถูกต้อง
2. ตรงกับเรื่อง
3. เป็นปัจจุบัน

ปรีชา นวนกุลนนท์ (2527: 21) สรุปว่าสารนิเทศที่ดีนั้น พิจารณาในด้านปริมาณ และคุณภาพ กล่าวคือ

1. มีปริมาณพอเพียง
2. มีความถูกต้องเชื่อถือได้
3. มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ
4. มีความเป็นปัจจุบัน

กรมวิชาการ (2531: 32) ได้อธิบายถึง ข้อมูลและสารนิเทศสำหรับใช้ประกอบการดำเนินงานต่าง ๆ ควรจะมีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ สรุปดังนี้

1. มีความเป็นปัจจุบัน คือ ต้องทันต่อการใช้ประโยชน์ ไม่ช้าจนไม่สามารถใช้บอกสถานการณ์ หรือแนวโน้มของการเกิดเหตุการณ์ ๆ ได้ และไม่ช้าจนนำมาเป็นแนวทางวางแผนปรับปรุงงานไม่ได้ ควรจะมีการเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอตามความเหมาะสม
2. ตรงต่อความต้องการ ข้อมูลและสารนิเทศชุดหนึ่งอาจมีคุณค่าต่อการใช้งานหนึ่ง แต่ไม่ตรงต่อความต้องการของอีกงานหนึ่ง ก็ไม่ควรจะนำมาใช้ในงานนั้นต่อไป
3. มีความถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะหากข้อมูลและสารนิเทศมีความเป็นปัจจุบันและตรงต่อความต้องการ หากขาดความถูกต้องแล้ว การนำไปใช้ประโยชน์ก็อาจจะกลายเป็นโทษ เพราะทำให้มีการตัดสินใจที่ผิดพลาด ฉะนั้นในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นตลอดจนการประมวลผลจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ให้มาก

บรูซ เอฟ เบริด (Bruce F. Barid 1978: 323) ได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกัน
ว่าผู้บริหารที่ใช้สารนิเทศในการตัดสินใจ ควรคำนึงถึงลักษณะของสารนิเทศในเรื่องต่อไปนี้

1. เชื่อถือได้
2. ประหยัด
3. จำเป็น
4. ถูกต้อง
5. ใช้ประโยชน์ได้

คาทียป์ อัซเซน (Khateeb Hussain 1973: 87) ได้เสนอคุณสมบัติของสารนิเทศ
ที่ดี สอดคล้องกับที่กล่าวแล้วข้างต้น 4 ประการ คือ

1. เป็นปัจจุบัน
2. ความถูกต้อง
3. เกี่ยวข้องกับเรื่อง
4. ความสมบูรณ์เพียงพอ

ฮาร์ลัน คลิฟแลนด์ (Harlan Clifland 1983: 8) อธิบายคุณสมบัติพิเศษของ
สารนิเทศ สรุปได้ดังนี้

1. ไม่รู้จักจบสิ้น เกิดขึ้นใหม่เรื่อย ๆ
2. มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์ที่ไม่มีความรู้ก็มีความ
สำคัญน้อย และความรู้ที่ไม่มีผู้ใช้ก็มีค่าน้อยด้วย
3. มีความทันสมัยอยู่เสมอ
4. เป็นสิ่งมีชีวิต สารนิเทศเป็นสิ่งที่มนุษย์สังเกตเห็น จดจำ และสามารถนำออกมา
ใช้ได้ ทำการวิเคราะห์ หยั่งรู้ และเก็บรวบรวมไว้ได้
5. สามารถขยายตัวได้ คือ ยิ่งมีมากก็ยิ่งใช้มาก และก็จะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้น
สารนิเทศหรือข่าวสารสามารถขยายตัวได้ โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ฉะนั้นจึงมีลักษณะเป็นพลังงาน
ที่วัดค่าได้

6. สารนิเทศสามารถอัดให้แน่นได้ สามารถทำให้เข้มข้นได้ ผนิกรวมได้ ย่อให้สั้นได้หรือย่อให้เล็กลงได้ เพื่อให้การดูแลจัดการง่ายขึ้น

7. สารนิเทศสามารถใช้ทดแทนกันได้ สามารถใช้ทดแทนเงินทุน แรงงาน หรือวัสดุสิ่งของได้

8. สารนิเทศสามารถถ่ายถอดได้ในระยะเวลารวดเร็ว

9. สารนิเทศสามารถแพร่กระจายได้ สารนิเทศมักจะร่วออกมาเสมอ และเมื่อร่วออกมามากเท่าใด เราจะได้รับมันมามากเท่านั้น

10. ประการสุดท้าย สารนิเทศสามารถแบ่งปันใช้ร่วมกันได้ เช่น สามารถถ่ายถอดความคิดหรือข้อเท็จจริงร่วมกันได้

จากคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีที่กล่าวมาแล้ว จึงสรุปคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีได้ ดังต่อไปนี้

1. มีความถูกต้องเชื่อถือได้
2. มีความเป็นปัจจุบัน
3. เกิดขึ้นใหม่เรื่อย ๆ
4. ใช้ประโยชน์ได้
5. ตรงต่อความต้องการ

ความสำคัญของสารนิเทศ

สารนิเทศมีความสำคัญและจำเป็นมาก ในการกำหนดแนวทางพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศชาติ สารนิเทศจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาของมนุษย์ในทุกด้าน และสารนิเทศยังเป็นเครื่องมือช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันและสร้างความสงบสุขในสังคม จึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ ดังนี้

สุทธิลักษณ์ อำนวนวงศ์ (2512: 2-3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศมีความสำคัญต่อการศึกษา (Education) ดังจะเห็นได้จากสารนิเทศทุกชนิดที่จัดเก็บและให้บริการในห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศทั่ว ๆ ไป ล้วนแล้วแต่ให้ประโยชน์ใน

การเป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน สารนิเทศเพื่อการศึกษา ได้แก่ หนังสือ แบบเรียน ตำราเรียน คู่มือ หนังสือประกอบการเรียนการสอน และจากสภาพ สารนิเทศที่เปลี่ยนไป มีสื่อสารนิเทศประเภทโสตทัศนวัสดุเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอน เช่น การใช้วีดิทัศน์ประกอบการเรียน การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยสอน เป็นต้น สารนิเทศเพื่อการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อการพัฒนาคนทางด้านการศึกษา

2. สารนิเทศมีความสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารให้ความรู้ (Information) เพราะ คนในสังคมมีความจำเป็นต้องทราบความเปลี่ยนแปลงไปในสังคม ต้องทราบข่าวคราวของสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน การติดต่อสื่อสารในสังคมแต่ละวันจะได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สารนิเทศทุกประเภทล้วนแล้วแต่ให้ข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะสารนิเทศประเภทวารสาร หนังสือพิมพ์ ตลอดจนสื่อสารนิเทศประเภทวิทยุ โทรทัศน์และโทรคมนาคม ล้วนแล้วแต่มีบทบาทอย่างสูงต่อการติดตามข่าวในสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน สารนิเทศต่าง ๆ จึงมีความสำคัญต่อการ ขจัดความสงสัยในเรื่องใคร่รู้ของเหตุการณ์ในสังคมให้หมดสิ้นไปได้

3. สารนิเทศมีความสำคัญต่อการค้นคว้า (Research) ในยุคสังคมข่าวสารปัจจุบัน สารนิเทศที่ตอบสนองในเรื่องการค้นคว้าวิจัยจะมีบทบาทอย่างสูงต่อการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ ในแต่ละประเทศต่างพยายามสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยและค้นคว้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ สารนิเทศทางการศึกษาค้นคว้าไม่ว่าจะจัดทำให้บริการอยู่ในรูปใด เช่น บัตรสารสังเขป สมุดสถิติ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ ในการก่อให้เกิดสารนิเทศเพื่อ การศึกษาค้นคว้าที่ทันสมัย และนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้านได้ต่อไป

4. สารนิเทศมีความสำคัญต่อความจรรโลงใจ (Inspiration) สารนิเทศต่าง ๆ นอกจากผู้ใช้จะได้ประโยชน์ทางด้านสารได้ข้อสารนิเทศเพื่อการศึกษาได้รับความรู้แล้ว สารนิเทศบางประเภทและบางชนิดยังอำนวยประโยชน์ก่อให้เกิดความจรรโลงใจ ทำให้เกิด ความสุขทางจิตใจ เช่น การอ่านหนังสือวรรณกรรมที่สำคัญ ช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งใน ความดีงามในความคิดของผู้อื่น

5. สารนิเทศมีความสำคัญต่อความบันเทิงใจ (Recreation) สังคมสารนิเทศใน ปัจจุบัน มีสื่อสารนิเทศเพื่อความบันเทิงในการพักผ่อนหย่อนใจมากมาย แต่ละชนิดล้วนแล้วแต่ ตอบสนองความบันเทิงส่วนตัวหรือครอบครัว เช่น การอ่านหนังสือที่ชื่นชอบเป็นการส่วนตัวหรือ

การผลิตเฟลิมชมรายการจากโทรทัศน์ หรือฟังเพลงที่ชอบจากวิทยุ สื่อสารนิเทศเพื่อการบันเทิง มีการผลิตมากมาย เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้สารนิเทศ ประเภทนี้อย่างทั่วถึงและอำนวยความสะดวกสบายต่อการใช้เพื่อความบันเทิงได้อย่างเต็มที่

นวนิตย์ อินทรามะ (2527: 71) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ ในการบริหารงานของแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใดหรือองค์การใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดประการแรกที่จะใช้ในการประกอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้บริหารที่จะสั่งให้กระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ ก็คือ สารนิเทศ ผู้บริหารจำเป็นต้องรวบรวมเรื่องราว ข้อมูลหรือสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังจะพิจารณาตัดสินใจนั้นให้มากที่สุด แล้วนำสารนิเทศนั้นมาถกแถลง วิเคราะห์เปรียบเทียบ ก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกสั่งการไปในทางหนึ่งทางใด ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจนั้นเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ได้ประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ ทั้งในผลงานและความประหยัด

นงลักษณ์ ไม่น่าภัย (2526: 26-27) กล่าวถึง ความสำคัญของสารนิเทศที่มีต่อวงการด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ ในวงการปกครอง รัฐบาลจะกระทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพไม่ได้ถ้าปราศจากสารนิเทศที่ทันสมัย ซึ่งจะนำมาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งการและการวางแผน ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ในด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม-การเกษตร สภาพดินฟ้าอากาศ การแพทย์ การศึกษา สังคม และอื่น ๆ เพื่อเป็นทรัพยากรสำหรับการวางแผน วินิจฉัยสั่งการและการบริหารประเทศชาติจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

ในวงการธุรกิจ สารนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวัน ผลิตผลของสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นตรรกะนี้ใช้วัดความสมบูรณ์สูงสุดด้านเศรษฐกิจของชาตินั้น ขึ้นตรงกับคุณภาพของสารนิเทศที่ผู้ทำงานในวงการธุรกิจ และอาชีพได้ใช้ในการวางแผนสำหรับการผลิต และการจำหน่ายสินค้าและบริการ ในวันหนึ่ง ๆ ภาพในวงการธุรกิจเหล่านี้ได้มีการตัดสินใจด้านการบริหารอันซับซ้อนกันหลายครั้ง มีการวางแผน การคาดการณ์ สำหรับอนาคต มีการวิจัยและการพัฒนากิจกรรมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนมีการพัฒนาในเรื่องการตัดสินใจและกลวิธีด้านการตลาด กิจกรรมเหล่านี้ และกิจกรรมอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ จะสำเร็จได้ด้วยดีใน

บรรยากาศที่มีสารนิเทศที่ถูกต้อง ทันสมัยและมีปริมาณเหลือเฟือ

ในวงการศึกษและการวิจัย สารนิเทศเป็นปัจจัยพื้นฐานประกอบการเรียนการสอน การค้นคว้า และการวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์และนักวิจัย สำหรับบุคคลทั่วไปนั้น ต้องการสารนิเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ที่สนใจด้วยตนเองและเพื่อความบันเทิง ดังนั้นสารนิเทศจึงมีความสำคัญมากที่สุด

แมนมาศ ชวลิต (2528: 6) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ สารนิเทศเป็นทรัพยากรที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับการพัฒนา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากร ธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ สารนิเทศเป็นส่วนสำคัญในการสร้างฐานของความรู้ เป็นสิ่ง จำเป็นต่อการวินิจฉัยสั่งการ การวางแผน การศึกษา การวิจัย การพัฒนาในทุกระดับและอาชีพ

แมนมาศ ชวลิต (2532: 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ สรุปได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของสารนิเทศต่อบุคคล มีดังนี้
 - 1.1 ทำให้สามารถต่อสู้ได้กับสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่รู้จัก และอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต
 - 1.2 ทำให้สามารถต่อสู้กับความไม่รู้ของตนเองในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้
 - 1.3 ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ตัดสินใจในการแก้ปัญหา
 - 1.4 ทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจ
2. ความสำคัญของสารนิเทศต่อสังคม
 - 2.1 ก่อให้เกิดการศึกษาซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม
 - 2.2 รักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
 - 2.3 เสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การพาณิชย์ และความรู้อื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม

จุมพจน์ วณิชกุล (2532: 8-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศเป็นประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน
2. สารนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการดำเนินงานและการตัดสินใจทางด้านการค้าและสถาบันการค้า
3. สารนิเทศต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมระบบการเมือง การปกครองภายในประเทศ ช่วยให้ประชาชนเกิดความเข้าใจต่อการปกครองของบ้านเมือง สารนิเทศช่วยการวางแผนทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และกรม
4. สารนิเทศมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม
5. สารนิเทศมีส่วนสำคัญ ในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ สารนิเทศทำให้คนในชาติได้ตระหนักในศักดิ์ศรีในความเป็นชาติของตน ยังผลให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง
6. สารนิเทศมีความสำคัญในการส่งเสริมระบบการศึกษาภายในประเทศให้เกิดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และมีผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม

นอกจากนี้ อหวัง ลำนุ้ย (2534: 61) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของสารนิเทศในการช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เช่น

1. ช่วยลดเวลาการสอนของครูในเรื่องที่นักเรียนสามารถค้นหาจากสารนิเทศได้ดีกว่า
2. ขยายกรอบแนวคิดของนักเรียนให้กว้างออกไปได้ดีกว่า โดยเฉพาะในเรื่องที่ครูไม่ได้ศึกษามาอย่างละเอียด
3. สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนในเรื่องการหาความรู้ด้วยตนเอง
4. สารนิเทศเป็นแหล่งความรู้ สำหรับนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเอง
5. เป็นการนำวัสดุ สิ่งพิมพ์เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

6. เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ

7. เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของสารนิเทศ รู้จักติดตามสารนิเทศใหม่ ๆ อยู่เสมอ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สารนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกกระดับและทุกอาชีพ เป็นที่ต้องการอย่างกว้างขวางทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา บุคคลต้องการสารนิเทศเพื่อประกอบการวางแผน การวินิจฉัย การตัดสินใจ การสั่งการ และการพัฒนา บุคคลในวงการอาชีพต่าง ๆ ล้วนได้รับประโยชน์อย่างมากจากสารนิเทศ

ประเภทของสารนิเทศ

ปัจจุบันมีสารนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ เผยแพร่ออกมาอย่างมากมายและรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สารนิเทศประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ถูกผลิตออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อสะดวกและง่ายต่อการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร จากความหลากหลายของสารนิเทศ จุมพจน์ วิษกุล (2532: 27-63) ได้กล่าวถึงประเภทของสารนิเทศสรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศประเภทลายลักษณ์อักษร

สารนิเทศประเภทนี้เป็นสารนิเทศประเภทแรกที่คนในสังคมได้ถ่ายทอดข้อความข่าวสาร ด้วยการจดบันทึกตั้งแต่ครั้งยังไม่เกิดตัวอักษร จนกระทั่งมีการประดิษฐ์ตัวอักษรเป็นภาษาต่าง ๆ วิวัฒนาการของสื่อสารนิเทศชนิดแรก ๆ ของโลก จึงเป็นสื่อลายลักษณ์อักษร คือ สื่อที่เขียนด้วยตัวหนังสือ หรือตัวอักษรหรือภาพลงบนวัสดุต่าง ๆ เช่น จากการขีดเขียนไว้ตามฝาผนังถ้ำ บนหิน จนกระทั่งจารึกในวัสดุอื่น ๆ ภายหลัง เช่น ไม้ กระดาษ เป็นต้น สื่อลายลักษณ์ ได้แก่ หนังสือเขียนด้วยภาพ (Pictograph หรือ Picture writing) หนังสือเขียนด้วยเครื่องหมายแทนความนึกคิด (Ideograph) หนังสือเขียนด้วยเสียงพูด (Syllabary หรือ phonetic writing) หนังสือเขียนตามฐานเกิดของเสียง (Alphabet) หนังสือลาน เป็นหนังสือเล่มแรกของไทย สมุดไทย หนังสือราชการ

2. สารนิเทศประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Materials)

สารนิเทศประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สารนิเทศที่ผลิตขึ้นและรวบรวมเป็นเล่มจากเครื่องตีพิมพ์ เป็นสารนิเทศที่เริ่มมีบทบาทเมื่ออุตสาหกรรมการพิมพ์ สิ่งพิมพ์เริ่มเกิดขึ้น มีรูปลักษณะต่าง ๆ กันตั้งแต่เป็นแผ่น ๆ ไปจนถึงเย็บเป็นเล่มแบบต่าง ๆ สื่อสารนิเทศชนิดสิ่งพิมพ์นี้ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค

3. สารนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials)

สารนิเทศประเภทไม่ตีพิมพ์ คือ สื่อประเภทโสตทัศนวัสดุ (Audio Visual Materials) เป็นสื่อสารนิเทศที่สำคัญ และมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนการสอน และวงการธุรกิจ สื่อสารนิเทศประเภทไม่ตีพิมพ์เป็นวัสดุประเภทที่ใช้ดู หรือฟัง หรือทั้งคู่ทั้งฟังพร้อมกันเป็นหลัก เป็นสารนิเทศที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย มักใช้เป็นอุปกรณ์การสอนในชั้นเรียนและใช้ประโยชน์ในวงการธุรกิจ เนื่องจากมีคุณค่าทางการศึกษาและการบริหารงานทางธุรกิจ ได้แก่

- 3.1 ภาพ (Pictures)
- 3.2 แผนสถิติ (Graphs)
- 3.3 แผนภูมิ (Charts)
- 3.4 แผนภาพ (Diagram)
- 3.5 ภาพชุด (Flipcharts หรือ Flipbooks)
- 3.6 แผนที่ (Maps)
- 3.7 สไลด์ (Slides)
- 3.8 ฟิล์มสตริป (Filmstrips)
- 3.9 ภาพยนตร์ (Motion Pictures หรือ Cine Films)
- 3.10 แผ่นเสียง (Disc)
- 3.11 แผ่นวีดิทัศน์ (Video Disc)
- 3.12 เทปบันทึกเสียง (Sound Tapes)
- 3.13 แถบวีดิทัศน์ (Video Tapes หรือ Video Casette)
- 3.14 ชุดการสอน (Kits)
- 3.15 ตู้ Diorama (Diorama)

- 3.16 แผ่นโปร่งใส (Overhead Transparency)
- 3.17 หุ่นจำลอง (Models)
- 3.18 ของตัวอย่าง (Specimens)
- 3.19 สื่อสารนิเทศย่อส่วน (Microforms)
- 3.20 สื่อโทรคมนาคม (Telecommunications)

วันทนา พานทัต (2531: 6-7) ได้กล่าวถึงประเภทของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่

- 1.1 ตำราวิชาการ
- 1.2 วารสารทางวิชาการ
- 1.3 รายงานทางวิชาการ
- 1.4 คู่มือ
- 1.5 จุลสาร ข่าวสารต่าง ๆ
- 1.6 หนังสือพิมพ์
- 1.7 สิทธิบัตร
- 1.8 มาตรฐาน สเปค และรหัสการทดสอบ
- 1.9 วิทยานิพนธ์
- 1.10 พจนานุกรม และอภิธานศัพท์
- 1.11 สารานุกรม

2. สารนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ ได้แก่

- 2.1 ภาพยนตร์
- 2.2 แผ่นเสียง เทปเสียง
- 2.3 สไลด์
- 2.4 ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช
- 2.5 รูปภาพ ภาพ
- 2.6 หุ่นจำลอง

2.7 นีลัมสคริป

3. สารนิเทศที่ได้จากการประชุมสัมมนา และอภิปรายกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
4. สารนิเทศที่ได้จากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับเพื่อนร่วมงาน
5. สารนิเทศที่ได้จากการชมนิทรรศการ หรือสถาบันและแหล่งอื่น ๆ ที่แสดงวิชาการที่เกี่ยวข้อง
6. สารนิเทศที่ได้จากการฟังวิทยุ และหรือดูโทรทัศน์

กรมวิชาการ (2531: 1-2) จำแนกประเภทของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านนอกเวลา
2. ประเภทโสตทัศนวัสดุ เช่น แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ บัตรคำของจริง ของจำลอง ภาพวาด ภาพถ่าย จานเสียง แถบบันทึกเสียง
3. ประเภทโสตทัศนอุปกรณ์ คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องใช้กับโสตทัศนวัสดุบางอย่าง เช่น เครื่องเล่นแผ่นเสียงใช้กับจานเสียง เครื่องบันทึกและรับฟังเสียงใช้กับแถบเสียง เครื่องฉายสไลด์ใช้กับสไลด์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องโทรทัศน์

กรมวิชาการ (2533: 1-4) ได้กล่าวถึงประเภทสารนิเทศที่ครูต้องใช้ประกอบในการเรียนการสอนมี 2 ประเภทคือ

1. เอกสารและหนังสือ ได้แก่ หลักสูตร คู่มือหลักสูตร เอกสารเสริมความรู้ คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออุเทศ หนังสือส่งเสริมการอ่าน แบบฝึกหัด
2. ประเภทเครื่องมือ หมายถึง สารนิเทศประเภทอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเอกสาร และสื่อที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ สไลด์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผ่นภาพ แผนภูมิ ลูกโลก แผนที่ ตลอดจนแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวครูและนักเรียน

สรุปได้ว่า สารนิเทศทุกชนิดมีรูปแบบของการบันทึกและการนำเสนอ เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อความเข้าใจในการติดต่อสื่อสาร มีลักษณะต่าง ๆ กันนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. สารนิเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จุลสาร นวนิยาย เรื่องสั้น กฤตภาค เป็นต้น
2. สารนิเทศประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ เทปเสียง สไลด์ วีดิทัศน์ แผ่นเสียง ภาพยนตร์ ภาพโปร่งใส วิทยุ รูปภาพ แผ่นป้าย แผนภูมิ ลูกโลก แผนที่ เป็นต้น

แหล่งสารนิเทศ

แหล่งสารนิเทศ มีความหมายได้ 3 ประการคือ

1. สถาบันที่ทำหน้าที่ดำเนินการด้านบริการสารนิเทศโดยตรง
2. แหล่งผลิตและ/หรือเผยแพร่สารนิเทศให้กับสถาบันบริการสารนิเทศ
3. แหล่งผลิตที่แม้จะไม่เผยแพร่สารนิเทศ หรือเผยแพร่ในวงจำกัด แต่อาจเป็นประโยชน์ในการติดต่อขอใช้ข้อมูล ข่าวสารเฉพาะกรณีได้ (นฤมล ปราชญ์โยธิน, 2533: 271)

ปัจจุบันมีแหล่งสารนิเทศเกิดขึ้นมากมาย ทั้งนี้เพราะแหล่งสารนิเทศมีความสำคัญต่อการค้นคว้า การวิจัย และความต้องการของบุคคลทั่วไป นักสารนิเทศได้รับรวบรวมและเสนอแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ไว้ดังนี้

วรรณิ ศิริสุนทร (2529: 1-2) ได้รวบรวมแหล่งสารนิเทศ เสนอไว้ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. ห้องสมุดประชาชน
3. ห้องสมุดโรงเรียน
4. ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
5. ห้องสมุดเฉพาะ
6. ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย (TNDC)

8. สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)

คณะกรรมการศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัย ไทยคดีศึกษา (2528: 11-24) และชุดิมา สัจจานันท์ (2531: 158-167) ได้รวบรวมและกล่าวถึงหน้าที่ของแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ สรุป ได้ดังนี้

1. ห้องสมุด (Libraries)

ห้องสมุดนับเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลสารนิเทศที่สำคัญมาตั้งแต่อดีต เป็นแหล่งสะสม สารนิเทศ เพื่อให้ความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อความจรรโลงใจ และเพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจ ห้องสมุดเป็นบ่อเกิดของพัฒนาการของสถาบันบริการสารนิเทศประเภทอื่น ๆ ในปัจจุบันห้องสมุดที่ให้บริการอยู่ทั่วไปขณะนี้ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1.1 ห้องสมุดโรงเรียน
- 1.2 ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย
- 1.3 ห้องสมุดเฉพาะ
- 1.4 ห้องสมุดประชาชน
- 1.5 หอสมุดแห่งชาติ

2. ศูนย์เอกสารหรือศูนย์สารนิเทศ (Documentation Centers)

ศูนย์เอกสารหรือศูนย์สารนิเทศ เป็นแหล่งที่ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมสารนิเทศ เฉพาะเรื่อง เฉพาะสาขาต่าง ๆ แก่ผู้ใช้สารนิเทศเฉพาะกลุ่ม เอกสารหรือข้อสารนิเทศ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการศึกษา ค้นคว้าเพื่อการวิจัย และเพื่อการปฏิบัติงานในศูนย์สารนิเทศโดยตรง การจัดตั้งศูนย์สารนิเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกิดขึ้น เพราะความขาดแคลนสารนิเทศและเพื่อสนอง ความต้องการของหน่วยงานหรือบริษัทที่ประกอบธุรกิจ ศูนย์สารนิเทศมีหลายลักษณะตามประเภท ของงาน

3. ศูนย์ข้อมูล (Data Centers)

ศูนย์ข้อมูล คือ แหล่งที่ให้บริการในการผลิตหรือรวบรวมข้อมูลตัวเลข สถิติ ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ในสถาบันการศึกษา ในห้องปฏิบัติการหรือศูนย์วิจัยต่าง ๆ ข้อมูลต่าง ๆ นำ มาใช้ประโยชน์เพื่อการเผยแพร่แก่ผู้ต้องการได้อย่างมีระบบ ข้อมูลที่จัดเก็บส่วนใหญ่เป็นข้อมูลดิบ

และเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญที่ใช้ในการดำเนินงาน ศูนย์ข้อมูลในประเทศไทยที่น่าสนใจ ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลพลังงานแห่งประเทศไทย ของสำนักงานพลังงานแห่งชาติ ศูนย์ข้อมูลธุรกิจหลักทรัพย์ ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กองข้อมูลการค้า ของกรมพาณิชย์สัมพันธ์ เป็นต้น

4. หน่วยงานสถิติ (Statistical Offices)

หน่วยงานสถิติ หมายถึง แหล่งที่ดำเนินงานเก็บสถิติตัวเลข ซึ่งเป็นข้อมูลเฉพาะด้านเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน และนำตัวเลขสถิติเหล่านั้นมาศึกษา ค้นคว้า ทำการวิเคราะห์ วิจัยเพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริง

ตัวอย่างของหน่วยงานสถิติที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สถาบันประชากรศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

5. ศูนย์วิเคราะห์สารสนเทศ (Information Analysis Centers)

ศูนย์วิเคราะห์สารสนเทศ เป็นแหล่งให้บริการสารสนเทศที่ทำหน้าที่เลือกสรร ประเมินค่า จัดเก็บและนำเสนอข้อสารสนเทศเฉพาะวิชา ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ หรือกำลังดำเนินการในรูปแบบที่สะดวก ประหยัดเวลา ผู้ใช้ศูนย์วิเคราะห์สารสนเทศส่วนใหญ่จะตั้งอยู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์วิจัย ตัวอย่างของศูนย์วิเคราะห์สารสนเทศในประเทศไทย ได้แก่ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

6. ศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศ (Clearing Houses)

ศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศ เป็นแหล่งสารสนเทศที่ทำหน้าที่ในการรวบรวม จัดเก็บ หลักฐานของสารสนเทศต่าง ๆ ตลอดจนให้บริการไปยังผู้ที่ต้องการสารสนเทศนั้น ๆ ศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศอาจดำเนินงานเป็นอิสระ หรือเป็นหน่วยงานเฉพาะของหน่วยงานสารสนเทศ เอกสารจะส่งข่าวให้ศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศได้ทราบว่ามีการผลิตเอกสารอะไรบ้าง เมื่อศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศได้รับข่าวสารแล้วจะแจ้งข้อสารสนเทศต่อไปในรูปของการจัดทำบรรณานุกรม ตระขันธ์ ตลอดจนวิธีการอื่น ๆ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์แจกจ่ายสารสนเทศที่สำคัญในประเทศไทย คือ หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดยูเนสโก เป็นต้น

7. ศูนย์แนะแหล่งสารนิเทศ (Referral Centers)

ศูนย์แนะแหล่งสารนิเทศ ทำหน้าที่เป็นแหล่งสารนิเทศในการให้บริการตอบคำถามของผู้ใช้ โดยการแนะนำผู้ใช้ไปยังแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ สถาบันบริการสารนิเทศต่าง ๆ สมาคมวิชาชีพ สถาบันวิจัย ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ศูนย์แนะสารนิเทศจะมีนามุกรม และรายชื่อแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ซึ่งจัดทำขึ้นและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ศูนย์แนะสารนิเทศที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

8. หอจดหมายเหตุ (Archives)

สถาบันบริการสารนิเทศอีกสถาบันหนึ่งได้แก่ หอจดหมายเหตุ เป็นแหล่งที่จัดเก็บและให้บริการสารนิเทศ จดหมายเหตุที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารราชการและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากการบันทึก รายงาน แบบพิมพ์ แผนที่ แผนผัง ภาพถ่าย เป็นต้น

ตัวอย่างของหอจดหมายเหตุที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หอบรรณสารของห้องสมุด และศูนย์สารนิเทศธนาคารแห่งประเทศไทย กองบรรณสารและห้องสมุด กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น

9. สถาบันบริการสารนิเทศเชิงพาณิชย์ (Commercial Information Service Centers)

สถาบันบริการสารนิเทศเชิงพาณิชย์ เป็นสถาบันที่จัดให้บริการสารนิเทศโดยคิดค่าบริการ ทั้งนี้เพราะผู้ใช้บริการต้องการข้อสารนิเทศที่ต้องการสะดวกรวดเร็ว สถาบันบริการสารนิเทศเชิงพาณิชย์มีการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นธุรกิจ และจัดให้บริการสารนิเทศตามความต้องการของผู้ใช้

ได้แก่ บริษัทสยามบรรณ จำกัด นับว่าเป็นตัวอย่างของสถาบันบริการสารนิเทศเชิงพาณิชย์ได้ เพราะจัดพิมพ์ สยามจดหมายเหตุ บันทึกข่าวสาร และเหตุการณ์ จำหน่ายเผยแพร่เป็นรายสัปดาห์

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535: 58-59) เสนอแนะแหล่งสารนิเทศ เพื่อประกอบการเรียนการสอนของครู ไว้ 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. แหล่งสารนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 ครูผู้สอนเอง
 - 1.2 ห้องสมุด
 - 1.3 ห้องสื่อการสอน
 - 1.4 ห้องหรือศูนย์วิชาต่าง ๆ เช่น ห้องสังคมศึกษา ห้องภาษาไทย
 - 1.5 ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน
2. แหล่งสารนิเทศในกลุ่มโรงเรียน หมายถึง แหล่งสารนิเทศภายในโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนแต่ละแห่ง และนำมาใช้ประโยชน์ต่อโรงเรียนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน
3. แหล่งสารนิเทศในท้องถิ่น ได้แก่
 - 3.1 บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่าง ๆ
 - 3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 3.3 ห้องสมุดประชาชน
 - 3.4 นิทรรศน์ที่ท้องถิ่น
 - 3.5 วัด โบสถ์ สุเหร่า
 - 3.6 สมาคม
4. แหล่งสารนิเทศนอกท้องถิ่น ได้แก่
 - 4.1 สถานทูต
 - 4.2 สำนักแถลงข่าว
 - 4.3 องค์กร สมาคม มุขนิธิ
 - 4.4 พระราชวัง
 - 4.5 นิทรรศน์
 - 4.6 สวนสัตว์ และวนอุทยาน

จะเห็นได้ว่าแหล่งสารนิเทศ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการผลิต การรวบรวม การจัดเก็บ และการบริการเผยแพร่สารนิเทศการใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ จึงก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อกิจการต่าง ๆ

ความต้องการและการใช้สารนิเทศ

ในการใช้สารนิเทศผู้ใช้นั้นมักเกิดความต้องการ หรือเรียกร้องสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับงานของตน ดังนั้นความต้องการสารนิเทศจึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังที่ สิริย์บุหงามงคล (2526: 10) สรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต้องการสารนิเทศ 5 ประการได้แก่

1. แหล่งสารนิเทศนั้นหาง่าย ทั้งแหล่งที่เป็นทางการ เช่น หนังสือ วารสาร รายงาน การวิจัย สไลด์ เทป สิ่งบันทึกเสียง ฟิล์ม และแหล่งที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปราย การประชุม การติดต่อทางจดหมาย เป็นต้น
2. ประโยชน์หรือคุณค่าที่สารนิเทศมีอยู่ เช่น ประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
3. ลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ใช้ ได้แก่ ประสบการณ์ อาวุโส ระดับการศึกษา กิจกรรมทางวิชาการ ลักษณะเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการค้นหาสารนิเทศ
4. ระบบสังคม การเมืองและเศรษฐกิจรอบตัวผู้ใช้ โดยเฉพาะตำแหน่งในสังคมจะเป็นตัวกำหนดความต้องการและการใช้สารนิเทศได้
5. ผลของการใช้สารนิเทศครั้งที่ผ่านมามีว่าได้รับสารนิเทศตามความต้องการหรือไม่

เมื่อบุคคลมีความต้องการสารนิเทศแล้วจึงมีการใช้ติดตามมา ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารนิเทศ ได้แก่ (อัญชลี อนันตศิริ, 2533: 16)

1. ตัวสารนิเทศนั่นเอง ได้แก่ ประเภทของสารนิเทศที่แตกต่างกันอาจทำให้เกิดผลต่อการใช้ในรูปแบบที่ต่างกัน แหล่งสารนิเทศที่แตกต่างกันบางแหล่งเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือกว่า รวมทั้งอาจเกิดจากแรงกระตุ้น เช่น ต้องการค้นหาคำตอบปัญหานั้นอย่างเร่งด่วน ถ้าค้นหาได้ง่ายก็อาจจะทำให้เกิดการใช้สารนิเทศ
2. ลักษณะขององค์กร เช่น โรงเรียนที่มีการสอนแบบ Open Plan Teaching ครูมีโอกาสในการเสนอความคิดและแนวปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การอภิปรายกันมากขึ้นระหว่างครูด้วยกัน และอาจขึ้นอยู่กับการบริหารของครูใหญ่และวิธีที่ครูใหญ่ติดต่อกับกลุ่มครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการตัดสินใจของครูก็มีส่วนด้วย
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่มครู จะมีบทบาทในการกระจายความคิด ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยและการอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ

4. ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพ ประสบการณ์ในการสอน พื้นฐานการศึกษา วิธีสอน ตำแหน่งหน้าที่ ที่ส่งผลต่อการใช้สารนิเทศ

ความต้องการสารนิเทศของครู

การเรียนการสอนเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา และการเรียนการสอนจะได้ผลดีมีประสิทธิภพนั้นผู้ที่มิบทบาทสำคัญก็คือ ครูผู้สอน นั่นเอง ครูจึงมีความต้องการสารนิเทศเพื่อประกอบการเรียนการสอน ดังเช่นงานวิจัยต่อไปนี้

ณิศา สวัสดิ์สรณ์ (2522: 72-76) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจการใช้ทรัพยากรห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประกอบการเรียนการสอนของคณาจารย์" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้ทรัพยากรห้องสมุดและความต้องการในการใช้ห้องสมุดของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2520 จำนวน 388 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ทรัพยากรห้องสมุดที่คณาจารย์ส่วนใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้กัน คือ หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป และวารสารภาษาต่างประเทศ ส่วนการใช้บริการห้องสมุดที่คณาจารย์ใช้มากที่สุด ได้แก่ บริการยืม และปัญหาที่พบเห็นเป็นประจำคือ ทรัพยากรที่ต้องการค้นคว้าไม่มีในห้องสมุดหรือมีไม่เพียงพอ

รัตนา กระแสชัย (2525: 128) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการในบริการห้องสมุดของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" เพื่อศึกษาความต้องการในบริการห้องสมุด ปัญหา ตลอดจนความคิดเห็นของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1-6 ประจำปีการศึกษา 2524-2525 จำนวน 133 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปว่าบริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2-6 ต้องการมากที่สุดได้แก่ บริการยืม บริการโสตทัศน วัสดุและอุปกรณ์ บริการบรรณนิรมิตวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยและบริการแนะนำการใช้บรรณนิรมิตวารสารภาษาต่างประเทศและวารสารสังเขป ส่วนทรัพยากรสารนิเทศที่นักศึกษาส่วนใหญ่

ต้องการคือ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ด้านปัญหาการใช้ทรัพยากรสารนิเทศที่พบกันมาก ได้แก่ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งวารสารภาษาไทยมีไม่เพียงพอกับความต้องการ

ศรียรรณ ยอดนิล (2527: 110-112) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนด้านวิชาการของคณาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น" เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ทำงานปีการศึกษา 2525 โดยใช้แบบสอบถาม คณาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 97 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศ และหนังสือภาษาไทย ที่ไม่ใช่หนังสืออ้างอิงมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งในการมาใช้ห้องสมุดนั้น คณาจารย์ใช้บริการยืมมากที่สุด แต่ก็ประสบปัญหาเมื่อต้องการใช้สิ่งพิมพ์ คือ ห้องสมุดไม่มีสิ่งพิมพ์ที่ตนต้องการค้นคว้า

ฟิลิป วี ราซา และ จอห์น เอช โมเรียร์ตี (Philip V. Rzasa and John H. Moriarty 1970: 403-407) ได้ศึกษาเรื่อง "THE TYPES AND NEEDS OF ACADEMIC LIBRARY USERS: A CASE STUDY OF 6,568 RESPONSES" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 4,568 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ใช้อื่น ๆ ผลการสำรวจด้านความต้องการทรัพยากรสารนิเทศของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Perdue University) สรุปว่าผู้ใช้ทุกประเภทต้องการทรัพยากรสารนิเทศต่อไปนี้มากที่สุดตามลำดับคือ วารสารวิชาการ หนังสืออ้างอิง และหนังสือตำรา แต่ผู้ใช้กลุ่มอาจารย์และนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ต้องการใช้วารสารวิชาการมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี

ดอริส โอ โบซิโม (Doris O. Bozimo 1983: 126-135) ได้ศึกษาเรื่อง "NIGERIAN UNIVERSITY LIBRARIES: A SURVEY OF THE EXPRESSED LIBRARY NEEDS OF ACADEMICS AS A BASIS FOR CO-OPERATIVE PLANNING" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบสารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สุด 6 แห่ง ของไนจีเรีย โดยใช้แบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 376 ชุด สอบถามอาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ 114 คน อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ 82 คน และอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ 180 คน โดยให้มีการจัดอันดับความต้องการรูปแบบสารนิเทศ สรุปได้ว่า สิ่งที่ต้องการเป็นอันดับสูงสุด คือ วารสาร รองลงมาคือ ตำราเรียน วิทยานิพนธ์ ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นความต้องการอันดับสุดท้าย

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปความต้องการของครูได้ว่า ครูต้องการได้รับความรู้ในเรื่องวิธีสอน การผลิตและการใช้อุปกรณ์เพื่อการสอน หลักสูตร การบริการทางวิชาการ และต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการศึกษา ความสำเร็จของงานด้านการสอนของครู นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนแล้ว สารนิเทศทางวิชาการศึกษานับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง การที่ครูได้รับสารนิเทศทางวิชาการศึกษาอย่างเพียงพอ ย่อมทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะครูเป็นบุคคลที่คอยช่วยเหลือแนะนำ และเร้าให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และคอยช่วยจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก โดยมุ่งหวังให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติในทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ซึ่งการมีความรู้ดีแยกได้เป็น 2 อย่างคือ ประการแรก ครูต้องรู้เนื้อหาวิชาสามัญที่ตนจะนำไปสอนนักเรียนอย่างแตกฉาน ลึกซึ้ง รวมทั้งต้องมีความรอบรู้รอบตัว ทันทต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกด้วย ประการที่สอง ครูต้องรู้วิชาการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย หลักการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หลักการสอน ฯลฯ ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นผู้เป็นครูจึงต้องเป็นคนที่มีหมั่นศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยอยู่เสมอ ต้องรู้เรื่องของแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ ทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ การวัดประเมินผลแบบใหม่ ตลอดจนความรู้ทางวิชาการศึกษาอื่น ๆ อันจำเป็นต่องานอาชีพของตน และนอกจากจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความ

สามารถของผู้สอนแล้ว ทรัพยากรห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล
 จุลสาร และสื่อทัศนวัสดุ ก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ การที่คณาจารย์มีหนังสือและวัสดุประกอบการ
 ค้นคว้าในการเตรียมการสอนอย่างเพียงพอและมีคุณภาพดี ย่อมทำให้การเรียนการสอนมี
 ประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชา

ความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์นั้น ได้เริ่มมาตั้งแต่
 ประมาณปี ค.ศ. 1968-1970 โดยมหาวิทยาลัยบาช เป็นผู้ริเริ่ม

ลักษณะเฉพาะของสารนิเทศที่นักสังคมศาสตร์ต้องการนั้นเป็นไปได้ทั้งทางด้าน
 วิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพราะสาขาสังคมศาสตร์มีขอบเขตที่กว้างขวางมาก เมอริค บี
 ไลท์ (Maurice B. Line 1969: 6) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์
 สรุปได้ว่า การที่นักสังคมศาสตร์มีความต้องการสารนิเทศที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากลักษณะ
 เฉพาะของวิชาสังคมศาสตร์เองนั่นคือ

1. ในแต่ละสาขาของวิชาสังคมศาสตร์ มีความแตกต่างกันมาก และมีความ
 เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
2. ในเวลาเดียวกันที่สาขาต่าง ๆ ในวิชาสังคมศาสตร์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
 และกันแล้ว ก็ยังมีความสัมพันธ์กับสาขาวิทยาศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์อีกด้วย
3. วิชาที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และไม่ใช่ว่าเรื่องเฉพาะเหตุการณ์ในปัจจุบันเท่านั้น
 ยังมีเรื่องในอนาคตอีกด้วย
4. บางวิชาหนึ่งจะแยกใหม่ ดังนั้นขอบเขตของสาขาวิชานี้จึงกำหนดแน่นอนไม่ได้
 ข้อความจึงยังไม่สมบูรณ์
5. คำศัพท์ทางเทคนิคของวิชานี้ ยังกำหนดตายตัวไม่ได้

ดังนั้นการที่จะระบุความต้องการสารนิเทศด้านสังคมศาสตร์จึงยากกว่าทางด้าน
 วิทยาศาสตร์ บางครั้งนักสังคมศาสตร์เองยังไม่สามารถระบุความต้องการได้จนกว่าจะเห็น
 สารนิเทศนั้นด้วยตนเอง

และเมอริค บี ไลน์ (Maurice B. Line 1974: 1-17) กล่าวถึงความ
ต้องการสารนิเทศในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาของสารนิเทศ (Subject Content)
2. ลักษณะของสารนิเทศ (Nature) เช่น เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับรัฐศาสตร์หรือทฤษฎีเกี่ยวกับสถิติ เป็นต้น
3. ปริมาณ (Quantity) จะแตกต่างกันไป แม้ว่าจะอยู่ในวงการเดียวกันก็ตาม เช่น นักวิจัยที่เพิ่งจะเริ่มงานวิจัยชิ้นใหม่อาจต้องการสารนิเทศทั้งหมดเกี่ยวกับงานวิจัยที่ทำเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่นักวิจัยบางคนอาจต้องการอีกไม่มากนัก หรือในวงการอุตสาหกรรม ผู้จัดการฝ่ายผลิตอาจต้องการสถิติเกี่ยวกับเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าหากผู้นั้นเป็นเจ้าของที่ฝ่ายบุคคล ก็ต้องการข้อมูลน้อยมาก
4. การผ่านกระบวนการ (Processing) หมายถึง วิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสนอสารนิเทศ เช่น นักวิจัยอาจต้องการข้อมูลดิบชุดหนึ่งที่มีการแปลความหมายน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ หรือถ้าเปรียบเทียบกันระหว่างนักวิจัยกับนักสังคมศาสตร์ หากต้องการข้อมูลเกี่ยวกับจิตวิทยาอย่างเดียวกัน ปริมาณของสารนิเทศอาจต้องการเท่ากัน จะต่างกันตรงที่ข้อมูลนั้นอาจมีการย่อหรือทำให้สั้น ง่าย กระชับยิ่งขึ้น ข้อมูลที่เป็นบทคัดย่อ บทแปล หรือบทวิจารณ์ คือ สารนิเทศที่ผ่านกระบวนการแล้ว
5. สิ่งบรรจุสารนิเทศ (Packaging) สิ่งบรรจุนี้เป็นเพียงรูปทางกายภาพเป็นที่เก็บ หรือเสนอสารนิเทศ เช่น หนังสือ วิทยุทัศน์ หรือแผ่นที่ เป็นต้น
6. ความรวดเร็วของการได้รับสารนิเทศ (Speed of Supply) ประเด็นนี้อาจมองเห็นไม่ชัดเจน แต่สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ที่ทำงานเกี่ยวกับงบดุลหรือรายจ่ายแล้ว ย่อมต้องการสารนิเทศจำนวนมากและรวดเร็ว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความต้องการของนักทฤษฎีส่วนมากจะไม่ต้องการสารนิเทศที่เร่งด่วน
7. ความทันสมัยของสารนิเทศ (Data Range) ยังเป็นงานที่เกี่ยวกับทฤษฎี หรือประวัติศาสตร์มากเท่าใด สารสนเทศที่ต้องการก็ต้องล้ำสมัยขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าเกี่ยวกับทางด้านวิทยาศาสตร์ ก็ย่อมต้องการความทันสมัยมากขึ้น
8. ความจำเพาะเจาะจง (Specificity) คือ ความต้องการเกี่ยวกับเรื่อง

ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาใหม่ ๆ ในทางทฤษฎีทางการศึกษา หรือต้องการสารนิเทศเฉพาะพิเศษ ในแง่ใดแง่หนึ่งของทฤษฎีทางการศึกษา เป็นต้น

9. คุณภาพ (Quality) คุณภาพของสารนิเทศเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึคนึกคิด แต่นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ การที่มีสารนิเทศมากจึงจำเป็นต้องมีการบริหารและการควบคุม คุณภาพบางอย่างของสารนิเทศในสมัยก่อน การประเมินคุณค่าของสารนิเทศทำได้ไม่ยากนัก แต่ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการประเมินผู้เขียนสารนิเทศนั้น ๆ ด้วย

10. ระดับ (Level) ระดับของสารนิเทศสัมพันธ์กับขอบเขตความรู้และความสามารถของผู้ใช้สารนิเทศ เช่น เป็นนักวิจัย นักกฎหมาย อาจารย์ หรือนักศึกษา เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สารนิเทศที่นักสังคมศาสตร์ต้องการนั้น ไม่คงที่และไม่แน่นอน ดังที่แนน ลิน และ วิลเลียม ดี การ์เวย์ (Nan Lin and William D. Garvey 1972: 19-21) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์ในต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบาส ประเทศอังกฤษ เป็นผู้จัดตั้งโครงการสำรวจความต้องการสารนิเทศ สาขาสังคมศาสตร์ ในชื่อว่า INFROSS (Investigation Information Requirements of the Social Sciences) ศึกษาความต้องการสารนิเทศ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิจัย สาขาสังคมศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ 502 คน โดยการแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการใช้ สรุปว่า นักสังคมศาสตร์อังกฤษ ใช้วารสารและหนังสือมากที่สุด ในการวิจัยร้อยละ 57 รองลงมาคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล ร้อยละ 34 รายงานการประชุม ร้อยละ 32 รายงานการวิจัย ร้อยละ 28 และข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 21 สำหรับแหล่งสารนิเทศที่ชอบใช้ คือ การถามจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อนในสถาบันเดียวกัน และจากผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 26 และจากการประชุมอื่น ๆ ร้อยละ 8

และในประเทศรัสเซีย ได้มีการสอบถามความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์ จำนวน 1,350 คน และสำรวจจากห้องสมุดอีก 2,670 คน ผลจากการวิจัย ปรากฏว่า นักสังคมศาสตร์ชาวรัสเซียต้องการหนังสือและวารสารมากที่สุด

มากาเรต เอฟ สติก (Margaret F. Steig 1981: 549-560) ได้ศึกษาความต้องการสารนิเทศ ทักษะคติ และพฤติกรรมในการค้นหาสารนิเทศของนักประวัติศาสตร์ จำนวน 767 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากนามานุกรมนักวิชาการอเมริกัน สรุปว่า นักประวัติศาสตร์ทุกสาขาส่วนใหญ่ใช้หนังสือมากที่สุด รองลงมาคือ วารสาร อีกทั้งยังให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบสารนิเทศที่ทันสมัยที่สุด คือ บรรณานุกรมที่ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือ วารสาร และบรรณานุกรมเฉพาะวิชา นอกจากนี้ บรรณานุกรมและสารสังเขปก็นับว่ามีความสำคัญไม่น้อย สำหรับรูปแบบสารนิเทศที่ใช้กันมาก คือ หนังสือพิมพ์และวิทยานิพนธ์ และนักประวัติศาสตร์ไม่ชอบใช้สารนิเทศที่เป็นภาษาอื่น ยกเว้นภาษาอังกฤษเท่านั้น

จากการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องในเรื่องความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์จะเห็นได้ว่า นักสังคมศาสตร์ส่วนมากต้องการหนังสือ และวารสารมากที่สุด

ความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่าง ๆ เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การค้นคว้าทดลองปฏิบัติการต่าง ๆ เริ่มแผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง สารนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่นักวิทยาศาสตร์มีความต้องการ และนำมาใช้ศึกษา ค้นคว้า มากดั่งที่ เฮอร์เบิร์ต เมนเซน (Herbert Menzel 1967: 41-69) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความต้องการในเรื่องสารนิเทศได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นแรงหนุนให้เพิ่มความต้องการ สรุปได้ดังนี้

1. ปริมาณของกิจกรรมและงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย รวมทั้งการเพิ่มจำนวนของผู้ที่ทำงานในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
2. มีการเพิ่มวิชาการใหม่ ๆ ในสาขาวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นวิชาที่มีอยู่เดิมก็ยังถูกแบ่งย่อยลงไปอีก
3. เพื่อต้องการใช้ความรู้มาพัฒนาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
4. มีความต้องการรายงานสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์จากทั่วโลก

5. การที่มีงานวิจัยที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ และมีการใช้เครื่องจักรกล และอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย ทำให้ได้รับข้อมูลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในเวลาอันรวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก

และได้จำแนกลักษณะของสารนิเทศที่นักวิทยาศาสตร์ต้องการออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สารนิเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในการวิจัย
2. กรรมวิธีและเทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะรายละเอียดของเครื่องมือเครื่องใช้
3. แนวความคิดและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

งานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในต่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

ดี บี เฮอร์ทซ์ และ เอ เอช รูเบนสไตน์ (D.B. Hertz and A.H. Rubenstein 1953: 112) ได้กล่าวถึงความต้องการของวิศวกรในสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า การใช้สารนิเทศ และแหล่งสารนิเทศที่ใช้ของวิศวกรสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่า แหล่งสารนิเทศที่สำคัญในการค้นคว้าคือ การสนทนากันกับกลุ่มเพื่อนระดับอาวุโส เพื่อนระดับเดียวกัน และจากห้องสมุด

จี ซี บุษ และคณะ (G.C. Bush and others 1956: 87-109) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศและแหล่งสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ ห้องสมุดสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ ของกลุ่มนักเคมี นักชีววิทยา และนักฟิสิกส์ โดยเปรียบเทียบการใช้หนังสือและวารสาร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ใช้หนังสือมากที่สุด คือ นักเคมี รองลงมาคือ นักฟิสิกส์ และนักชีววิทยา ตามลำดับ ส่วนการใช้วารสารกลุ่มที่ใช้มากที่สุดตามลำดับ คือ นักเคมี นักชีววิทยา และนักฟิสิกส์

บี เอช ฟลาวเวอร์ส (B.H. Flowers 1965: 83-111) ได้ศึกษาเรื่อง "SURVEY OF INFORMATION NEEDS OF PHYSICISTS AND CHEMISTS" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสารนิเทศของนักเคมี และนักฟิสิกส์ จำนวน 6,194 คน จากสมาคมเคมี และสมาคมฟิสิกส์ ผลจากการศึกษาปรากฏว่า นักเคมีต้องการสารสังเขปมากกว่านักฟิสิกส์ และ

แหล่งสารนิเทศที่ขอใช้มากที่สุด คือ การประชุม การพบปะ พูดคุยสนทนากัน นอกจากนั้นนักเคมี และนักฟิสิกส์ ต้องการบทวิจารณ์มาก

บาร์บารา สเกลตัน (Barbara Skelton 1973: 138-156) สรุปเปรียบเทียบความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์ และนักสังคมศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ ปรากฏว่า ทั้งสองกลุ่มใช้วารสารสาระสังเขป และดรรชนี ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นนักวิทยาศาสตร์นิยมใช้วารสารและวรรณกรรมทางการค้า รวมทั้งคู่มือต่าง ๆ นักสังคมศาสตร์นิยมใช้ตำราและวารสาร

วิลเลียม ดี การ์เวย์ และคณะ (William D. Garvey and others 1974: 115-131) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้สารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ พบว่า นักสังคมศาสตร์ใช้หนังสือมากกว่านักวิทยาศาสตร์ และทั้งสองกลุ่มมีความต้องการวารสารเท่า ๆ กัน

จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบของสารนิเทศที่นักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ต้องการนั้น คือ วารสาร หนังสือ และสาระสังเขป ส่วนแหล่งสารนิเทศที่ใช้กัน คือ การสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และห้องสมุด

บทบาทของสารนิเทศ ต่อการเรียนการสอน

การเรียนการสอน คือ การสื่อสารความคิด กระบวนการสื่อสารความคิดคงกระทำได้หลายวิธี และใช้เครื่องมือหรือสื่อการเรียนการสอนได้หลายอย่าง สุดแล้วแต่วิถีใดและเครื่องมือใดจะอำนวยประโยชน์ได้มากที่สุดและดีที่สุด และอยู่ในวิสัยที่สามารถจะใช้วิถีและเครื่องมือที่ดีที่สุดนั้นได้ จากเหตุผลดังกล่าว สารนิเทศจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนดังจะเห็นได้จากแต่ละประเทศรวบรวมสารนิเทศทุกชนิด เพื่อการศึกษาของคนในประเทศเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น มีการสนับสนุนการจัดตั้งห้องสมุดยุคใหม่และศูนย์สารนิเทศต่าง ๆ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการให้บริการสารนิเทศเพื่อการศึกษา มีการแปลสารนิเทศจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่งเพื่อให้ข้อสารนิเทศแพร่หลายและเป็นการพัฒนาประเทศทางอ้อม สารนิเทศมีบทบาทในการส่งเสริมการ

ศึกษาในประเทศให้เกิดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ดังที่ ประเวศ วะสี

(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2535: 3) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสารนิเทศที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. สารนิเทศมีบทบาททำให้การเรียนการสอนมีความหมายมากขึ้น โดยจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้กว้างขวางมากขึ้น เรียนได้เร็วขึ้น ได้เห็นหรือสัมผัสกับสิ่งที่เรียนและเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์
2. สารนิเทศมีบทบาทสนองเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ ผู้เรียนจะมีอิสระในการแสวงหาความรู้ตามความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างดี
3. สารนิเทศมีบทบาททำให้การเรียนการสอนตั้งอยู่บนรากฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ สารนิเทศจะส่งเสริมให้โอกาสแก่คนในการคิดค้นหาเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ข้อมูล ตลอดจนการตัดสินใจ
4. สารนิเทศมีบทบาททำให้การเรียนการสอนไม่จำกัดเฉพาะในด้านความรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะและเจตคติ สารนิเทศช่วยนำเอาโลกภายนอกเข้าสู่ห้องเรียน เช่น การศึกษาผ่านทางโทรทัศน์
5. สารนิเทศมีบทบาททำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา คือ ทำให้ทุกคนได้รับการศึกษามากขึ้นทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน

สารนิเทศประเภทไมตินิมฟ์

ในสถานการณ์การเรียนการสอนปัจจุบัน นับได้ว่าสารนิเทศประเภทไมตินิมฟ์ มีบทบาทสำคัญที่ช่วยสื่อการเรียนการสอน ให้บรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ เพราะสารนิเทศประเภทไมตินิมฟ์ เช่น วิทยู โทรทัศน์ สไลด์ รูปภาพ แผนที่ เหตุการณ์ ตลอดจนวัสดุของจริง จะเป็นสื่อที่นำเนื้อหาวิชาจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านช่องทางการรับรู้ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ทางตา และทางหู ดังนั้นสารนิเทศประเภทไมตินิมฟ์จึงเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน เพราะช่วยสร้างความสนใจ อยากรู้ อยากเรียนของนักเรียนและช่วยสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนให้ง่ายขึ้น นักเรียนเกิดความเข้าใจความรู้ที่เรียนถูกต้องมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ เช่น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 112) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อการสอนสรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่พุงได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ และค่านิยม) และทักษะที่ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535: 190-191) ได้ให้ทัศนะถึงบทบาทของสารนิเทศประเภทไม่ตีพิมพ์ที่มีต่อการเรียนการสอน 2 ด้านคือ

1. ด้านผู้เรียน

- 1.1 ช่วยให้การรับรู้ของนักเรียนแจ่มแจ้งขึ้น
- 1.2 เป็นส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดมโนภาพที่ถูกต้อง ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมในรูปของรูปธรรม เป็นการสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของนักเรียน
- 1.3 ช่วยทำให้นักเรียนสนใจในบทเรียน ได้รับความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น และสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ เคลื่อนไหวจับต้องแทนการดูหรือการฟังอย่างเดียว
- 1.4 ช่วยประหยัดเวลาเรียน
- 1.5 ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการทางความคิดต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่
- 1.6 เป็นรากฐานของการพัฒนาทางด้านการเรียนรู้ เพราะทำให้จำได้มาก และสามารถนำประสบการณ์เดิม สัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง
- 1.7 ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนและการเรียนรู้
- 1.8 ช่วยเพิ่มทักษะการอ่าน และเสริมความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ ๆ ได้มากขึ้น
- 1.9 เป็นการให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียน ทำให้เกิดความอยากรู้ อยากเป็นต่อไป
- 1.10 ช่วยจัดสิ่งคลุมเครือสงสัยให้หมดไป

2. ด้านครู

2.1 ให้ความสะดวกในการสอนของครู

2.2 ช่วยผ่อนแรงในการพูดอธิบาย

2.3 ประหยัดเวลาในการสอน

2.4 ช่วยให้ครูต้องระลึกเสมอว่า ในทุกบทเรียนต้องใช้อุปกรณ์ให้คุ้มค่า

กล่าวโดยสรุป ในการเรียนการสอน การใช้สารนิเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นเพราะช่วยในการจดจำ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว สร้างแรงจูงใจผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ให้ความสะดวกในการสอนของครู ช่วยผ่อนแรงของครู และประหยัดเวลาในการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีผู้สนใจและทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง สารนิเทศ ดังนี้

ประภิตศรี สมทรัพย์ (2526: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการในการใช้และการจัดการสารสนเทศทางการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร" เพื่อทราบความต้องการในการใช้และการจัดการสารสนเทศทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสำรวจข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่ในโรงเรียน สำรวจระดับความเชื่อถือได้ของข้อมูล และสารสนเทศ และศึกษาลักษณะของข้อมูล และสารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการใช้ในการบริหารโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 238 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ 145 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก 93 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีคำนวณหาค่าสัดส่วน ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบบัญชี และการทดสอบที่ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขต กรุงเทพมหานครมี 3 ลักษณะ ลักษณะที่ใช้กันอยู่มากที่สุด คือ แต่ละหน่วยงานเก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศตามที่หน่วยนั้นเกี่ยวข้อง รองลงมาคือ เมื่อต้องการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเรื่องใด ผู้บริหารจะสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมจัดรวบรวมเป็นคราว ๆ ไป และอีกลักษณะหนึ่ง คือ มีหน่วยงานเฉพาะหน่วยหนึ่ง ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศทั้งหมด

2. ลักษณะข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ทุกปี มีความต่อเนื่องกัน เป็นตัวเลขหรือข้อความที่อยู่ในแบบสอบถาม หรือแบบสำรวจ ในรูปแบบของข้อมูลเดิม ซึ่งผู้บริหารระบุว่ามีความเชื่อถือได้และเป็นปัจจุบัน

โรงเรียนขนาดใหญ่มีสัดส่วนของข้อมูล และสารสนเทศที่รวบรวมไว้ในโรงเรียน มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 11 รายการจากทั้งหมด 175 รายการ เป็นด้านการเงิน 4 รายการ ด้านอาคารสถานที่ 3 รายการ และด้านอื่น ๆ อีก 4 รายการ

ผู้บริหารมีความเชื่อถือในข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ในโรงเรียนของตนในระดับสูงมากและเห็นความจำเป็นในการใช้ข้อมูล และสารสนเทศในการบริหารงานทุกรายการ

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความต้องการในการใช้ข้อมูล และสารสนเทศสูงกว่าผู้บริหารของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 27 รายการจากทั้งหมด 175 รายการ เป็นด้านครุภัณฑ์ 11 รายการ ด้านการเรียนการสอน 10 รายการ และด้านอื่น ๆ อีก 6 รายการ

3. ปัญหาในการใช้ข้อมูลและสารสนเทศที่ผู้บริหารส่วนใหญ่กำลังประสบอยู่คือ การขาดเจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่ต้องการ สารสนเทศที่มีอยู่ไม่เป็นปัจจุบัน และขาดความต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องการให้เก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศทั้งหมดของโรงเรียนไว้ที่หน่วยงานเฉพาะหน่วยงานหนึ่ง เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ต้องการเป็นปัจจุบัน สะดวกในการใช้ และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

5. ลักษณะของข้อมูลและสารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการใช้ นอกจากจะต้องเป็นข้อมูล และสารสนเทศที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบันแล้ว ยังต้องเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่ผ่านการรวบรวม

วิเคราะห์ และประมวลผลแล้ว และต้องการให้นำเสนอในรูปตารางรวม ร้อยละ กราฟ หรือ แผนภูมิแบบต่าง ๆ

วัลลภ ภูษิต (2527: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "สถานการณ์และความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษา" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการใช้สื่อ ของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษา และเปรียบเทียบสภาพการของสื่อการสอนในโรงเรียนผู้นำหลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็กและที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากร คือ หมวดวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้นำหลักสูตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาต่าง ๆ ทั้ง 13 เขตทั่วประเทศ จำนวน 157 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ ครูโรงเรียนผู้นำขนาดใหญ่ ต้องการให้หนังสืออ่านประกอบมากที่สุด ครูโรงเรียนผู้นำขนาดกลางต้องการให้หนังสือแบบเรียนมากที่สุด ครูโรงเรียนผู้นำขนาดเล็กต้องการให้หนังสืออ่านประกอบและภาพถ่าย ส่วนครูโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ต้องการให้หนังสืออ่านประกอบและหนังสือแบบเรียนมากที่สุด สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ ครูโรงเรียนผู้นำทั้งหมดส่วนใหญ่ต้องการใช้เครื่องอัดสำเนา (โรเนียว) มากที่สุดและครูโรงเรียนผู้นำที่สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ยังต้องการใช้เครื่องขยายเสียงมากอีกด้วย สำหรับสื่อการสอนประเภทวิธีการที่ต้องการใช้มากที่สุดของครูโรงเรียนผู้นำขนาดใหญ่ คือ การค้นคว้าจากห้องสมุดของครูโรงเรียนผู้นำขนาดกลาง คือ การสาธิต ของครูโรงเรียนผู้นำขนาดเล็กและสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ คือ การทดลอง

2. ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำหลักสูตรขนาดใหญ่และสังกัด สช. ส่วนมากคือ มีเวลาในชั่วโมงที่ใช้สื่อน้อยเกินไป ของครูโรงเรียนผู้นำขนาดกลาง คือ ไม่มีเวลาที่ประเมินผลการใช้และของครูโรงเรียนผู้นำที่สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ คือ ทั้งมีเวลาในชั่วโมงที่ใช้สื่อน้อยเกินไป และไม่มีเวลาที่จะเป็นผลการใช้

อุทัย วรรณกุล (2529: 58-60) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการสารนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดแพร่" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการและเปรียบเทียบความต้องการสารนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ โดยแยกเพศและแผนการเรียน เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2528 จำนวน 300 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 148 คน นักเรียนหญิง จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต หาค่า T-Test และ F-Test ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการได้รับสารนิเทศ ได้แก่

1. การไม่มีเวลาว่าง เพราะต้องร่วมกิจกรรม
2. การไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง
3. การมีสารนิเทศที่ต้องกับความต้งการน้อย
4. แหล่งสารนิเทศไม่ดี ค้นหายาก
5. ไม่แน่ใจว่าสารนิเทศมีความถูกต้อง

ส่วนประกอบของสารนิเทศที่นักเรียนต้องการ ได้แก่

1. ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง
2. การท่องเที่ยว
3. กีฬา
4. แฟชั่น
5. ความรู้ด้านอาชีพ การศึกษาต่อ

รูปแบบของการได้รับสารนิเทศที่นักเรียนต้องการนั้น ได้แก่

1. ฟังจากวิทยุและโทรทัศน์
2. ดูจากภาพยนตร์หรือวิดีโอ
3. การสนทนา ซักถามกับบุคคลที่มีความรู้
4. การอ่าน

ปราณี สารมาศ (2530: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้แหล่งสารนิเทศของครูในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการใช้แหล่งสารนิเทศ และปัญหาในการใช้แหล่งสารนิเทศของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3 เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากรคือ ครูผู้สอนภาษาไทย จำนวน 174 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ห้องสมุดโรงเรียน ครูใช้บัตรคำสอนด้านการพูดและการเขียน ใช้แผ่นป้ายคำสอนด้านการฟัง โดยใช้ในระดับมาก
2. หมวดวิชา ครูใช้ภาพนิ่งสอนด้านการเขียน ใช้แถบบันทึกภาพสอนด้านการพูด ใช้แผ่นป้ายคำสอนด้านการอ่านและใช้บัตรคำสอนด้านการฟังโดยอยู่ในระดับมาก
3. ของส่วนตัว ครูใช้แถบบันทึกเสียง สอนด้านการเขียนมากที่สุด ใช้โทรทัศน์สอนด้านการพูดและการอ่านอยู่ในระดับมาก ใช้วารสารสอนด้านการอ่านอยู่ในระดับมากและใช้หนังสือสอนด้านการฟังอยู่ในระดับมาก
4. ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศจากห้องสมุดโรงเรียน คือ ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง และรูปภาพไว้บริการ มีหนังสือ วารสารน้อยไม่เพียงพอ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ไม่ทราบว่าหนังสือที่ตนใช้ประกอบการสอนในห้องสมุดหรือไม่ และหนังสือส่วนใหญ่เก่าไม่ทันสมัย

เทนิส จิรคุณเตชะ (2532: 184-186) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ ของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้สารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคในการการใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ ของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 1 เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากรคือ ครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 238 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปริมาณการใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ พบว่า แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ที่ครูวิทยาศาสตร์ใช้ในระดับมาก คือ หนังสือส่งเสริมความรู้ทาง

วิทยาศาสตร์ หรือตำราวิทยาศาสตร์ ใช้ในระดับปานกลาง ได้แก่ การเข้าร่วมงานลัปด้า การชมนิทรรศการเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามสถาบันต่าง ๆ

2. เปรียบเทียบปริมาณการใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครุวิทยาศาสตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร กับเขตการศึกษา 1 พบว่า ครุวิทยาศาสตร์ในเขตการศึกษา 1 ใช้คู่มือครุวิชาวิทยาศาสตร์ของ สสวท. และใช้วารสารชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ และวารสารแม่พิมพ์มากกว่าครุวิทยาศาสตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เปรียบเทียบปริมาณการใช้แหล่งสารนิเทศตามประสบการณ์การสอนของครุวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอน 7 ปีลงมา ใช้สารนิเทศทางวิทยาศาสตร์มากกว่าครุที่มีประสบการณ์การสอน 8-14 ปี และมากกว่า 14 ปีขึ้นไป และครุที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 14 ปีขึ้นไปใช้สารนิเทศน้อยที่สุด

4. การใช้ประโยชน์จากสถาบันที่เป็นแหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ครุวิทยาศาสตร์ใช้ห้องสมุดโรงเรียนที่ครุวิทยาศาสตร์สอนอยู่ในระดับมาก

5. เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากสถาบันที่เป็นแหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครุวิทยาศาสตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 1 พบว่า ครุวิทยาศาสตร์ในเขตการศึกษา 1 ใช้ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดกรมทรัพยากรธรณี และศูนย์บริการการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของวิทยาลัยครูต่าง ๆ มากกว่าครุวิทยาศาสตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร

6. เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ จากสถาบันที่เป็นแหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครุวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน พบว่า ครุวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอน 7 ปีลงมา ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดวิทยาลัยมากกว่าครุที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 8-14 ปี และมากกว่า 14 ปี

7. ปัญหาและอุปสรรคในแหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครุวิทยาศาสตร์ พบว่า ครุวิทยาศาสตร์มีปัญหาและอุปสรรคในระดับมาก ได้แก่ การขาดเอกสารคู่มือที่จะช่วยให้ทราบว่า มีหน่วยงานใดที่จัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร รายงานออกเผยแพร่ สารนิเทศที่ต้องการอยู่ไกลที่ทำงานต้องเสียเวลาไปขอรับบริการ ทำให้สถานศึกษาไม่รู้จักและใช้บริการน้อย มีชั่วโมงว่างน้อยสอนมากไม่มีเวลาในการค้นคว้าเพิ่มเติม

๘. เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 1 พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๙. เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารนิเทศวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน

มาลี เสงี่ยมศักดิ์ (2532: 109-111) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการข้อสนเทศทางวิชาการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการข้อสนเทศ และเปรียบเทียบความต้องการข้อสนเทศทางวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากร คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 525 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-Test ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชาชั้นต่าง ๆ มีความต้องการข้อสนเทศแตกต่างกัน โดยมีความต้องการข้อสนเทศที่เกี่ยวข้องกับงานตนเองมากที่สุด
2. ข้อสนเทศที่ต้องการนั้นจะถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่มากที่สุด
3. รูปแบบของข้อสนเทศที่ต้องการจะได้รับมากที่สุด คือ หนังสือ ตำราและวารสารวิชาการ

ประเทือง ฉายาทับ (2533: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการใช้สารนิเทศของครูในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการใช้สารนิเทศของครูในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านการใช้ข่าว ข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้ที่ได้จากการสำรวจซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งรูปวัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งสารนิเทศ ตลอดจนปัญหาการใช้สารนิเทศ เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม ตัวอย่างประชากร คือ

ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 333 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านข่าว ข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้ที่ได้จากการสำรวจ ครูใช้หนังสือเรียนมากที่สุดและใช้ตำราวิชาการ ข้อเท็จจริง หนังสืออ้างอิง ส่วนวารสาร นิตยสารและหนังสือนอกเวลา ครูใช้น้อยสำหรับผลการวิจัยการวิจัยครูใช้น้อยที่สุด
2. ในด้านสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ครูใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ น้อย
3. ในด้านแหล่งสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ครูใช้มาก ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องภาษาไทย หรือหมวดวิชา และแหล่งสารนิเทศส่วนตัว ส่วนแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ครูใช้น้อย
4. ครูมีปัญหาในด้านการใช้ห้องสมุดโรงเรียนน้อย

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้จึงสรุปได้ว่า สารนิเทศเป็นที่ต้องการของครู นักเรียนและนักศึกษาอย่างยิ่ง และมีการใช้สารนิเทศเกือบทุกประเภทเพื่อประกอบการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย ทั้งในระดับอุดมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษา เพราะสารนิเทศเป็นข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น และทำให้เกิดเรียนรู้ได้สะดวกรวดเร็วขึ้นและประหยัดเวลา เพราะสังคมมีการผลิตความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก สารนิเทศจึงเป็นสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดความรู้ และถ่ายทอดความคิดเห็นระหว่างครูและนักเรียน สารนิเทศช่วยสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอนได้รวดเร็วและก่อให้เกิดการจดจำได้อย่างถาวร ครูต้องรู้จักเลือกใช้สารนิเทศและวิธีการใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลีด เฟิร์น ไฮแลนด์ (Leah Fern Hiland 1973: 4299-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "INFORMATION NEEDS AND THE USE OF INFORMATION SYSTEMS BY SOCIAL STUDIES TEACHERS IN SIX SECONDARY SCHOOLS" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการสารนิเทศของครูสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากรคือ ครูสังคมศึกษา จำนวน 35 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน ในรัฐอิลลินอยส์ และรัฐอินเดียนา

เครื่องมือในการวิจัยใช้สัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชนิดของสารนิเทศที่ครูสังคมศึกษาต้องการและใช้บ่อยที่สุดคือ ข้อเท็จจริงในชีวิตประจำวัน และสารนิเทศในสาขาวิชาการต่าง ๆ
2. ในด้านที่เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศนั้น ครูสังคมศึกษามักใช้สารนิเทศแบบไม่เป็นทางการ และใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสารมากที่สุด

จอห์น หลุยส์ ลอลลี (John Louis Lolley 1978: 1172-1173A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "USE OF INSTRUCTIONAL RESOURCES BY COMMUNITY JUNIOR COLLEGE OCCUPATIONAL INSTRUCTORS" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอน และวัสดุห้องสมุดของครูผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยอาชีวะ ตัวอย่างประชากรคือ ครูผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยอาชีวะ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับแหล่งวัสดุประกอบการสอน จำนวนวิชาที่ต้องใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอน ความถี่ในการใช้วัสดุตีพิมพ์ของห้องสมุด ส่วนที่สองเป็นแบบสอบถามด้านเจตคติ เกี่ยวกับเหตุผลในการใช้ห้องสมุด ส่วนที่สาม เป็นแบบสอบถามด้านเจตคติ เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ใช้ห้องสมุด

ผลการวิจัยพบว่า

มีการใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอนอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ อาจารย์จำนวนร้อยละ 85 ใช้โสตทัศนูปกรณ์ ร้อยละ 73 ใช้หนังสือของภาควิชา ร้อยละ 72 ใช้หนังสือซึ่งเป็นของส่วนตัว ร้อยละ 63 ใช้สิ่งพิมพ์ของผู้ประกอบการหัตถกรรมมากกว่าคู่มือ ร้อยละ 53 ใช้เอกสารเตรียมการสอนของตนเอง ร้อยละ 52 ใช้หนังสือคู่มือ ร้อยละ 50 ใช้สิ่งพิมพ์ของสมาคม และมีการใช้วัสดุตีพิมพ์ของห้องสมุดน้อยกว่าวัสดุตีพิมพ์ซึ่งเป็นของส่วนตัวหรือของภาควิชา คณะอาจารย์น้อยกว่า 1 ใน 3 ที่กำหนดให้ผู้เรียนค้นคว้าจากห้องสมุด โดยคณะอาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการศึกษาด้านวิชาชีพเน้นหนักด้านการพัฒนาทักษะ ความชำนาญมากกว่าที่จะค้นคว้าในห้องสมุด อีกทั้งพบว่ามีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย ระหว่างอุปนิสัยของครูผู้สอนกับแหล่งวัสดุประกอบการสอน และเจตคติของครู ต่อการใช้หรือไม่ใช้ห้องสมุด

รัสเซล เอ็ดเวิร์ด ฮอดกิน (Russell Edward Hodgkin 1990: 3975A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "INFORMATION SOURCES UTILIZED BY SECONDARY SCHOOLS PRINCIPALS TO IMPLEMENT SELECTED MANDATED." วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งข้อมูลที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการรวบรวม และใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย

2. เพื่อศึกษาว่าแหล่งข้อมูลใดที่ใช้มากที่สุด

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรกับแหล่งข้อมูล

ตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐอินเดียนา ในช่วงระหว่างปีการศึกษา 1983-1988 เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. แหล่งข้อมูลที่ผู้บริหารใช้เพื่อการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ วารสารอาชีพและจดหมายข่าว ฝ่ายงานของผู้บริหาร เพื่อน ๆ บุคลากร ฝ่ายปรึกษาด้านอาชีพ

2. แหล่งข้อมูลที่ผู้บริหารใช้มากที่สุด คือ ฝ่ายวิชาการ

3. เมื่อวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์หลายตัวแปรพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรกับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่า โรงเรียนที่มีนักเรียน 1000-1999 คน ผู้บริหารใช้ฝ่ายงานของผู้บริหารมากกว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 2000 คน และโรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 2000 คน ผู้บริหารใช้ฝ่ายปรึกษาด้านอาชีพมากกว่าโรงเรียนที่มีนักเรียน 1000-1999 คน

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูและนักวิชาการสาขาต่าง ๆ มีความต้องการสารสนเทศ และมีการใช้สารสนเทศประกอบการทำงานในระดับสูง สำหรับสารสนเทศที่ครูต้องการ และใช้มีทั้งสารสนเทศที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นสารสนเทศเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น วิธีสอน ข้อเท็จจริงในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสารสนเทศที่เป็นความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ส่วนมากใช้ทั้งหมด ปัญหาในการใช้สารสนเทศคือ ครูไม่มีเวลาในการค้นหาสารสนเทศ และไม่ได้รับบริการที่ดี

จากการศึกษางานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสารนิเทศ และการใช้แหล่งสารนิเทศในการเรียนการสอนของนักเรียนและครู โดยเฉพาะศึกษาในสายวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาภาษาไทย แต่ยังไม่พบงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศ และปัญหาในการใช้สารนิเทศของครูสังคมศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร